

Vlaams
Parlement

stuk **1089** (2010-2011) – Nr. 1
ingediend op 20 april 2011 (2010-2011)

Gedachtewisseling

over de werkdruk in het hoger onderwijs

Verslag

namens de Commissie voor Onderwijs en Gelijke Kansen
uitgebracht door mevrouw Kathleen Helsen

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Boudewijn Bouckaert.

Vaste leden:

de heer Jos De Meyer, de dames Veerle Heeren, Kathleen Helsen, Sabine Poleyn;
de heer Wim Van Dijck, mevrouw Gerda Van Steenberge, de heer Wim Wienen;
de dames Irina De Knop, Marleen Vanderpoorten;
de dames Kathleen Deckx, Fatma Pehlivan;
de dames Vera Celis, Goedele Vermeiren;
de heer Boudewijn Bouckaert;
mevrouw Elisabeth Meuleman.

Plaatsvervangers:

de heren Paul Delva, Jan Durnez, de dames Cindy Franssen, Katrien Schryvers;
de heren Frank Creyelman, Chris Janssens, mevrouw Katleen Martens;
de dames Ann Brusseel, Fientje Moerman;
de heren Chokri Mahassine, Ludo Sannen;
de heren Willy Segers, Kris Van Dijck;
de heer Jurgen Verstrepen;
mevrouw Mieke Vogels.

INHOUD

1. Uiteenzetting door de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR)	4
2. Uiteenzetting door de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA)	7
3. Vragen en opmerkingen van de leden	11
4. Antwoorden van de VLIR	13
5. Antwoorden van de VLHORA	15
Bijlagen:	
Bijlage 1: PowerPointpresentatie van de VLIR – selectie dia's	17
Bijlage 2: PowerPointpresentatie van de VLHORA – selectie dia's	27

De Commissie voor Onderwijs en Gelijke Kansen hield op 24 februari 2011 een gedachtewisseling met vertegenwoordigers van de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR) en de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) over de werkdruk in het hoger onderwijs. Aanleiding voor de gedachtewisseling waren onder meer een noodkreet van rectoren over een tekort aan professoren (zie De Standaard van 7 december 2010) en de studie ‘Werkdruk van de lectoren in de Vlaamse Hogescholen’ uitgevoerd door het regeringscommissariaat van het Vlaamse Hoger Onderwijs.

1. Uiteenzetting door de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR)

De heer *Alain Verschoren*, voorzitter van de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR), zegt dat er sinds 2000 93 ZAP-leden (zelfstandig academisch personeel) en 55 AAP-leden (assisterend academisch personeel) bijgekomen zijn, maar er zijn ook 20.000 studenten bijgekomen. Per 210 studenten is er dus één ZAP-lid bijgekomen en per 350 studenten één assistent. Uit een recente survey van de hogescholen is gebleken dat de gemiddelde werkbelasting van de hogeschoollectoren iets meer dan 44 uur is. Aan de universiteit is die druk nog hoger.

De maatschappij verwacht van de universiteiten heel wat. Ze moeten tempels van creativiteit en wijsheid zijn en het talent dat de kennismaatschappij nodig heeft, ontwikkelen. Ze moeten centra zijn voor opleiding, onderzoek en innovatie. De hoge verwachtingen staan tegenover een onderfinanciering van onderwijs en onderzoek.

Nochtans worden de uitdagingen alleen maar groter, onder meer door de diversiteit van de studentengroep en de internationalisering. Vlaanderen besteedt slechts 1,3 percent van het brp (bruto regionaal product) aan onderwijs terwijl de Lissabonnorm 2 percent is. Het halen van die norm is sinds lang beloofd, nu zou hij tegen 2020 bereikt worden, maar de spreker is sceptisch.

Investeringskredieten worden niet geïndexeerd. Momenteel dekken die een kwart van de reële behoeften voor onderhoud en renovatie van de bestaande gebouwen. Er is geen geld voor nieuwe gebouwen terwijl er ongeveer 20.000 studenten zijn bijgekomen op tien jaar tijd.

Een volgend aspect is de onderindexering. De toelage is gekoppeld aan de index, maar die is niet lineair, want wordt pas af en toe toegepast. Door het niet-toepassen van de index zijn de universiteiten in de periode 2008-2011 50 miljoen euro misgelopen. Ze hebben die middelen nochtans nodig want de lonen die ze moeten betalen blijven wel gekoppeld aan de index. Doordat de 1 percentnorm voor onderzoek en innovatie niet gehaald werd, liepen de universiteiten op enkele jaren tijd daarenboven 230 miljoen euro mis.

Daar staat tegenover dat Vlaanderen zich terecht wil meten met het buitenland. In de internationale rankings van universiteiten staan de grote Vlaamse universiteiten in de top 200, maar niet in de top 50. Dat is ook niet haalbaar. Onderzoek en onderwijs van dergelijke topkwaliteit vergen immers veel meer middelen.

Het inschrijvingsgeld in Vlaanderen bedraagt ongeveer 500 euro per student. In Oxford was dat tot voor kort 5000 euro per student, nu gaat het naar de 12.000 euro. In Stanford bedraagt het inschrijvingsgeld 50.000 euro. De spreker pleit helemaal niet voor hogere inschrijvingsgelden, het is gewoon een aanzienlijke bron van inkomsten voor die universiteiten. Daar komt nog bij dat voornoemde universiteiten een instroomcontrole hebben: alleen de beste studenten mogen een opleiding beginnen, alleen de beste professoren worden aangeworven. De subsidie van de Universiteit Antwerpen bedraagt ongeveer 100 miljoen euro. De universiteit verdient ook 100 miljoen euro door onderzoek. De universiteit van Stanford telt ongeveer 15.000 studenten en 4000 personeelsleden, ongeveer even groot als de Universiteit Antwerpen en heeft 16 miljard dollar inkomsten. Tegen dergelijke universiteiten kunnen de Vlaamse onmogelijk op.

Vlaanderen blijft steken op het Europese gemiddelde en haalt de Lissabonnormen niet. Toch nemen de hogeronderwijs spelers het voortouw in Europa. Vlaanderen loopt voorop bij de implementatie van Bologna. De Bama-structuur (bachelor-master) functioneert hier goed, terwijl de buurlanden ze nog altijd aan het invoeren zijn. Ook de flexibilisering is hier doorgevoerd, ondanks de complexe administratie. Ook de associatievorming maakt een en ander complexer. Hogescholen en universiteiten hebben immers steeds een eigen systeem gehad om kwaliteitsvol onderwijs te bieden en de systemen moeten nu op elkaar afgestemd worden.

Ook de vernieuwde kwaliteitszorg en accreditatie maken een en ander ingewikkelder. De beloofde instellingsaccreditatie zal geen soelaas bieden omdat visitaties van de diverse opleidingen op dezelfde manier blijven verlopen, met dezelfde normen en dezelfde werklust. België is al lange tijd afhankelijk van Nederland maar nu neemt Vlaanderen door de Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie (NVAO) gewoon een aantal onderwijsvormen en -systemen van Nederland over. Die worden de basis van accreditatie en visitaties. Zelfs als die systemen in Nederland afgeschaft worden, blijven ze hier nog jaren bestaan en worden de universiteiten op de vingers getikt als ze het niet goed doen. Voorts is de integratie van de academiserende opleiding, de omvorming van hogeschoolopleidingen naar volwaardige academische opleiding, tijdrovend en arbeidsintensief.

De grote uitdaging voor de universiteiten is het blijven aantrekken van de beste studenten en hoog gekwalificeerd personeel. Maar het aantal studenten stijgt vele keren sneller dan het academische personeel. Daarenboven is de instroom divers en zijn de leertrajecten flexibel. Vlaanderen heeft geen instroomcontrole, met om het even welke vooropleiding kan een student bijvoorbeeld een opleiding voor kernfysicus volgen. Daarbij komt nog de planlast. De beloofde vereenvoudigingen van de onderwijsdatabanken, van de kwaliteitsaudits, van de transparantietools, van de financiële controle, van de jaarrapporten, blijven maar uit.

Waren er in 2000 4300 academische personeelsleden voor 56.000 studenten, in 2010 zijn er dat 4400 voor 72.000 studenten. Het aantal studenten neemt spectaculair toe, het aantal professoren en assistenten stijgt licht (zie grafiek relatieve evolutie p. 19). Professoren geven niet alleen les, ze hebben volgens de decreten een driedubbele taak: onderwijsinvulling, onderzoek en maatschappelijk dienstbetoon. Onderwijsinvulling is dan nog ruimer dan les geven. De kwaliteit van het onderwijs wordt trouwens uitgebreid gecontroleerd met visitaties, accreditaties en evaluaties. De professoren besteden ook heel wat tijd aan die controlemechanismen, naast de tijd die ze aan het onderwijs zelf wijden.

Ook de onderzoekscomponent in het huidige financieringssysteem is gebaseerd op outputfactoren. De universiteiten moeten geregeld meedelen hoeveel doctoraten er afgeleverd worden, hoeveel publicaties en citaties er zijn, hoeveel fondsen ze vergaren, hoe ze scoren in rankings enzovoort. Maar de financiering gebeurt met een gesloten portefeuille. Meer doctoraten of meer publicaties leveren geen bijkomende middelen op maar enkel een herverdeling van dezelfde som tussen de instellingen. Instellingen stimuleren doctoraten onder meer met premies aan promotoren. Door het belang dat gehecht wordt aan het aantal doctoraatstheses, gaan er stemmen op om de doctoraatsperiode te beperken tot drie jaar. Onvermijdelijk zal dat leiden tot minder kwaliteit. Promotoren staan onder druk om meer doctoraatsstudenten te begeleiden en hebben daardoor minder tijd voor andere taken.

Een goede publicatie vergt tijd en wordt gepubliceerd in een kwaliteitstijdschrift. Nu wordt het onderzoek meer en meer in deeltjes gepubliceerd, soms zelfs voor het afgerond is. Waardoor na een paar artikelen een en ander uit eerdere artikelen moet worden rechtgezet.

Maatschappelijk dienstbetoon is belangrijk. Een universiteit moet niet alleen tonen waar ze mee bezig is maar er ook rekenschap over afleggen. Het is ook een goede zaak dat universiteiten hun bijdrage leveren aan ontwikkelingsamenwerking, dat er vulgariserende publicaties zijn, dat er kinderuniversiteiten zijn. Alleen is het jammer dat het personeel daarvoor niet meer te motiveren is. De universiteitsubsidie is immers afhankelijk van het aantal studenten, van het aantal doctoraten, maar niet van ontwikkelingsamenwerking of andere breedmaatschappelijke activiteiten. Professoren steken dus liever geen tijd in een kinderuniversiteit maar werken aan een publicatie die hen meer kans op promotie geeft, wat in het financiële voordeel is van de universiteit.

Om de onderwijsbelasting te bewijzen, geeft de voorzitter van de VLIR de student-stafratio. In 2000 werden 13 studenten bediend door 1 AP-lid, tien jaar later zijn dat er 16 (zie grafiek onderwijsbelasting p. 20). Ondanks de financiële beperkingen scoren de Vlaamse universiteiten goed op het vlak van onderzoek. Het aantal doctorandi stijgt gestaag, van ongeveer 5000 tot 8000 op tien jaar tijd. Het aantal ZAP-leden stijgt niet. Waar voorheen één ZAP-lid instond voor 2 doctoraten, begeleidt hij nu 4 doctoraatstudenten (zie grafiek evolutie onderzoekspotentieel p. 21).

De universiteiten stellen ook administratief en technisch personeel (ATP) tewerk. Het academisch en wetenschappelijk personeel (WP) stijgt van 9000 in 2000 naar 14.000 in 2010 (zie grafiek evolutie ATP-omkadering p. 22). Terzijde zegt de spreker dat die stijging vooral gefinancierd wordt met externe fondsen. Het aantal ATP blijft min of meer gelijk. Ook zij moeten dus bijna het dubbele aantal studenten begeleiden en ondersteuning geven aan een groeiend aantal wetenschappers.

Ook het aantal doctoraatsdiploma's en 'web of science'-publicaties stijgt: van ongeveer 6000 in 1997 naar 11.000 in 2007 (zie grafiek aantal doctoraatsdiploma's p. 23). Ondanks hetzelfde aantal ZAP-leden en hetzelfde aantal assisterende medewerkers die daarenboven meer onderwijstaken uitvoeren en onderworpen zijn aan meer controlemechanismen en minder financiering, verdubbelt de wetenschappelijke output.

De meest intensieve en meest prestigieuze programma's in Europa zijn de kaderprogramma's, ondertussen loopt het zevende. De universiteiten die de meeste fondsen binnenhalen zijn onder meer Cambridge en Oxford. Samen halen ze zoveel middelen binnen als alle universiteiten in Vlaanderen samen. Oxford en Cambridge beschikken immers over een onderzoeksbudget van ongeveer 1 miljard euro en het totale onderzoeksbudget voor Vlaanderen bedraagt 500 miljoen euro (alle geldstromen opgeteld).

De Duitse Max Planck Instituten houden zich uitsluitend met onderzoek bezig, niet met onderwijs. Hun budget bedraagt 1,6 miljard euro en ze stellen 4000 onderzoekers tewerk. Dat is vergelijkbaar met Vlaanderen waar er 8000 professoren zijn, die de helft van hun tijd aan onderwijs spenderen. Op tien jaar tijd heeft Max Planck 43.000 publicaties en 8000 citaties gegenereerd. In Vlaanderen is het budget 500 miljoen euro, maar de Vlaamse professoren publiceren meer en worden vaker geciteerd. De spreker kwam tot die conclusie door de cijfers van Leuven te extrapoleren. Leuven heeft 30.000 publicaties en 400.000 citaties.

Ten gevolge van de financiële beperkingen worden assistenten meer en meer vervangen door praktijkassistenten met enkel een onderwijsopdracht. Gelukkig stelt het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek (FWO) kredieten ter beschikking voor personeel en projecten. Het aantal aanvragen voor wetenschappelijke medewerkers is de laatste jaren verdubbeld. Het aantal toekenningen is niet in gelijke mate gestegen omdat er onvoldoende middelen zijn. Daardoor is het slaagpercentage van 28 naar 21 gedaald. Een onderzoeker heeft dus nu slechts een kans van 1 op 5 om aangeworven te worden met FWO-middelen. De kans om een wetenschappelijke carrière als onderzoeker aan de universiteit op te bouwen, daalt ook omdat de universiteiten weinig middelen hebben om mensen aan te

werven. Het is moeilijk om de meest getalenteerden hier te houden. Daar leveren de universiteiten dan ook grote inspanningen voor.

Ook voor de onderzoeksprojecten van het FWO (Fonds Wetenschappelijk Onderzoek - Vlaanderen) geldt dezelfde trend. De aangevraagde budgetten zijn gestegen van 96 miljoen euro in 2004 naar 135 miljoen euro in 2010. De toegekende budgetten stegen in dezelfde periode van 23,5 miljoen euro naar 24 miljoen euro. De slaagpercentages zijn daardoor gedaald van 24 tot 18 percent (zie tabel p. 24).

De universiteiten zijn dus enkel in staat hun onderzoek te laten toenemen omdat ze samen werken met private partners. De overheid financiert ondertussen iets minder dan 85 percent van het onderzoek, de private sector iets meer dan 15 percent (zie tabel p. 25).

2. Uiteenzetting door de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA)

De heer *Bert Hoogewijs*, voorzitter Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA), is vol lof over de prettige werkomgeving en de medewerkers van de hogescholen. Ook in de hogescholen stijgt het aantal studenten veel sterker dan het aantal medewerkers. De middelen volgen evenmin dat ritme, onder meer door het ontbreken van indexaanpassingen.

De studie 'Werkdruk van de lectoren in de Vlaamse Hogescholen' bestudeerde de professionele bacheloropleidingen. De hogescholen bieden 81 verschillende professionele bacheloropleidingen aan, inclusief de bachelor-na-bachelor-opleidingen. De maatschappelijke relevantie van die opleidingen blijkt onder meer doordat ze mensen opleiden voor knelpuntberoepen bijvoorbeeld in het onderwijs, verpleegkunde en informatica.

Volgens het Nationaal Instituut voor de Statistiek beschikt ongeveer 13,8 percent van de actieve bevolking over een diploma van professionele bachelor. In 1995 was dat slechts 9,5 percent (zie grafiek behaald diploma op arbeidsmarkt p. 29). Die stijging wijst ook op de impact van de professionele bacheloropleidingen op de toegankelijkheid van het hoger onderwijs, dus eigenlijk op de democratisering van het hoger onderwijs. Samen met de afgestudeerden aan de academiserende opleidingen en de universitair geschoolden vormen de professionele bachelors ongeveer 20 percent van de actieve bevolking. Het is de bedoeling dat percentage gevoelig te laten stijgen tegen 2020.

In de academiserende opleidingen zitten ongeveer 30.000 studenten. Ongeveer 80.000 studenten volgen les aan de universiteiten. Het aantal studenten in de professionele bacheloropleidingen stijgt in de periode 1997-2009 van 67.000 naar 92.000 of met 37 percent. Het aantal personeelsleden stijgt in dezelfde periode heel wat minder snel, met 11 percent. Die stijging dateert vooral van na 2004 (zie grafieken p. 30-34). Door de stijgende aantallen studenten zijn hogescholen gedwongen om meer personeel aan te werven. Dat maakt dat in de regel meer dan 80 percent van hun middelen aan personeel besteed wordt. Dat gaat ten koste van de even noodzakelijke werkings- en investeringsuitgaven.

In 1997 begeleidde elke medewerker 14,25 studenten, nu zijn dat er 17,7 (zie grafiek p. 35). Dat zijn er meer dan aan de universiteiten. Nochtans heeft een groter aantal studenten aan de hogescholen niet de optimale vooropleiding en dus meer begeleiding nodig. Om de oude verhouding van 14,25 studenten per medewerker te halen, zouden alle hogescholen samen 1200 personeelsleden extra nodig hebben.

De werkdrukstudie wijst op de talrijke bijkomende opdrachten: de flexibilisering, het doelgroepenbeleid, de hogere maatschappelijke eisen zoals onder meer kwaliteitszorg, innovatie, creativiteit, ondernemerschap en onderzoek. De hogescholen zijn voorstander van die ontwikkelingen, de medewerkers zijn ervoor gemotiveerd. Maar het maakt de werkdruk wel heel hoog.

In vergelijking met 1996 zullen tegen 2011 de lonen door de indexsprongen stijgen met 32,4 percent (zie grafiek p. 36). De overheidsenveloppe is veel minder snel gestegen. Ook de 25 miljoen euro extra die de hogescholen in 2007 en in 2009 kregen, dekken geenszins de bijkomende kosten door de indexeringen.

In 2008 traden nieuwe financieringsmechanismen in werking, maar dat bracht geen soelaas. De indexering van de werkmiddelen die de hogescholen krijgen blijft een heel stuk lager dan de indexering van de lonen. De middelen stegen zelfs helemaal niet in 2010 ook al was er een aanzienlijke loonindexering. In 2011 was de indexering van de lonen sinds het Financieringsdecreet al opgelopen tot 9,14 percent, terwijl de enveloppe slechts met 5,41 percent is gestegen (zie grafieken p. 37). De hogescholen krijgen per student heel wat minder middelen dan de secundaire scholen of de universiteiten. In 2007 was dat 4700 euro per student, op zich al laag, maar in 2010 daalde dat naar 4300 euro per student (zie grafiek p. 38). Gelukkig kunnen de hogescholen rekenen op zeer gemotiveerde medewerkers. Dat blijkt trouwens ook uit de studie. Maar hun mogelijkheden zijn niet eindeloos, daarom vragen de hogescholen meer middelen. De werkdrukstudie formuleert ook enkele voorstellen voor rationalisatie. Ook daar staan de hogescholen voor open.

Vervolgens geven de heren Tomas Legrand en Alain Vossaert meer toelichting bij de werkdrukstudie.

De heer *Tomas Legrand*, administratief directeur van de Arteveldehogeschool, zegt dat een onafhankelijk bureau, onder auspiciën van de regeringscommissarissen, in 2009-2010 de werkdruk onderzocht heeft. Het onderzoek paste in de afspraken van de Cao II voor het hoger onderwijs. Het onderzoek was beperkt tot het onderwijzend personeel, de lectoren en praktijklectoren, van enkele professionele bacheloropleidingen. Personeelsleden van de academiserende opleidingen en het administratieve en technisch personeel werden niet ondervraagd. Waarschijnlijk is de werkdruk voor de administratieve medewerkers zeker niet gedaald, maar dat werd niet onderzocht.

Het literatuuronderzoek wijst uit dat kenniswerkers het meest onderhevig zijn aan stress op het werk. In het geval van de professionele bacheloropleidingen zijn dat de lectoren. Ze hebben dat gemeen met de werknemers van de welzijnssector en de gezondheidszorg en de andere onderwijzende krachten. Studies bewijzen dat mensen die veel menselijke contacten hebben bij hun professionele bezigheden, een grotere kans hebben op stress en zelfs burn-out dan mensen die in productieomgevingen werken.

Sinds 1996 zijn er twee constanten in het hoger onderwijs: verandering en vernieuwing. Ook dat heeft de werkdruk beïnvloedt.

De heer *Alain Vossaert*, directeur personeel Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen (KATHO), ziet het als een verdienste dat de studie de problemen zeer breed bekijkt. Niet alleen meet ze de werkdruk van de medewerkers, ze schetst ook de context van de hogescholen. De studie stelt vast dat de structuur en de organisatie van het hoger onderwijs de afgelopen jaren constant in beweging waren: diverse fusieoperaties, reorganisaties, de invoering van de Bama-structuur, de flexibilisering, de toenemende visitatie- en accreditatiedruk, de juridisering van het hoger onderwijs – waar de oprichting van de Raad voor Examenbetwistingen een uiting van is –, de associatievorming, het Financieringsdecreet, het semestersysteem enzovoort.

Het rapport wijst ook op de veranderingen van de onderwijsaanpak. De opleidingsdoelstellingen en curricula zijn meer en meer competentiegericht, wat een aangepast engagement van de medewerkers vergt. De professionele bacheloropleidingen trekken ook meer dan andere opleidingen bijzondere doelgroepen aan. Ook algemeen wordt de begeleiding van de studenten intensiever. Zo is de leertrajectbegeleiding sterk toegenomen, onder meer door de flexibilisering en is de studiebegeleiding intenser. In het digitale tijdperk

is de interactie van studenten en medewerkers daarenboven niet langer aan tijd of plaats gebonden.

Volgens het onderzoek is de component lestijd in de opdracht van de lector niet toegenomen. Vooral de taken rond het onderwijskernproces zijn volgens de studie oorzaak van de stijgende werkdruk. Onderwijs is teamwerk geworden: de onderwijsprogramma's worden niet langer door de lector maar door vakgroepen uitgewerkt. Tot slot speelt de toegenomen internationalisering.

Sinds het Hogescholendecreet van 1995 is ook de positie van de hogescholen grondig gewijzigd. Door dat decreet zijn de hogescholen naast onderwijs ook gebonden tot projectmatig wetenschappelijk onderzoek en maatschappelijke en wetenschappelijke dienstverlening. Hogescholen worden steeds meer kenniscentra die in samenwerking met ondernemingen en maatschappelijke sectoren de innovatie en creativiteit aanmoedigen en ondersteunen.

Deze vele ontwikkelingen hebben bijgedragen tot een toename van de werkdruk maar ook van de werkdrukbeleving. Tegelijk stellen de onderzoekers een groot welbevinden vast bij de lectoren: 90 percent van de ondervraagden doet zijn werk graag.

De heer *Tomas Legrand* verwijst naar een SERV-onderzoek 'Boeiend maar vermoeiend. Werkdruk en stress in Vlaamse hogescholen' van 2004. Het aantal uren dat mensen presteren, verschilt daarin niet veel met de bevindingen van de nieuwe studie. De meest vernoemde factor van werkdruk zijn de vele administratieve verplichtingen. De lectoren willen de student begeleiden en lesgeven, en ervaren de administratie als rompslomp. Een tweede belangrijke factor zijn de vele taken boven de opdrachtoomschrijving. Heel wat hogescholen zijn nochtans overgestapt naar meer geformaliseerde opdrachtoomschrijvingen. Het probleem is dat niet alles gekwantificeerd kan worden. Zestig percent van de lectoren ervaart het hoge tempo van veranderingen en vernieuwingen als een extra werkdruk. De onderwijscultuur met veel overleg en vergaderingen verhoogt ook de werkdruk. Het vijfde belangrijkste element van werkdruk is de niveaudaling bij de studenten, waardoor ze meer ondersteuning nodig hebben.

Het rapport besluit met aanbevelingen. De onderzoekers bevelen aan om de middelen substantieel te verhogen en de bestaande middelenallocatiemechanismen te herzien. Ze stellen voorts een striktere regulering en een meer selectieve toegang tot de professionele bacheloropleidingen voor, maar ook een betere spreiding van de activiteiten over het jaar. Door het semestersysteem zijn heel wat hogescholen immers verplicht de lessen op 26 tot 28 weken af te haspelen. Het inperken van de flexibiseringsmogelijkheden is ook een voorstel, alsook een beperking van de verantwoordingen die de hogescholen moeten afleggen aan allerlei overheden en organisaties.

De onderzoekers stellen de overheid voor de regelgeving te vereenvoudigen. Ook de administratieve verplichtingen kunnen eenvoudiger. De overheid vraagt bijvoorbeeld gelijkaardige gegevens onder een iets andere vorm. Een beheerssysteem waar alle overheidsgeledingen toegang tot hebben, kan soelaas bieden. Als dat niet lukt, is een beter informatie-uitwisselingsmechanisme een alternatief. Voorts zou de overheid het toegangsbeleid van de professionele bacheloropleidingen beter kunnen regelen, bijvoorbeeld met een oriënterende test voor iedere opleiding.

De studie geeft de overheid de volgende punten ter overweging: een andere financieringsformule, een rationalisatie van het onderwijsaanbod, regelgevende rust en 10 percent extra middelen voor de professionele bacheloropleidingen tegen het einde van de regeerperiode 2009-2014, zoals beloofd in de regeerverklaring.

De studie geeft ook de hogescholen iets om over na te denken. Een derde van de lectoren vindt dat de hogescholen te weinig aandacht besteden aan de werkdruk. Dat kan realiteit of perceptie zijn, maar het maakt duidelijk dat er behoefte is aan een goede communicatie. Voorts moeten hogescholen duidelijk grenzen stellen aan de bereikbaarheid van de lectoren bijvoorbeeld met een e-mail- of gsm-beleid. Het rapport geeft de hogescholen ook het advies de taken niet te veel te versnipperen en de opleidingen te reorganiseren. De acties en studies van de werkdruk zouden moeten uitmonden in een vooruitziend beleid. De studie raadt de hogescholen aan om hun medewerkers te vertrouwen en teamwerk tussen de opleidingen te stimuleren. Voorts stelt ze voor het semestersysteem en de grote aaneengesloten vakantieperiodes te evalueren. Het semestersysteem heeft immers het werk geconcentreerder gemaakt. De spreker geeft het voorbeeld van een lector die vier opleidingsonderdelen moet doceren. Voorheen kon hij die spreiden over het hele jaar, sinds het semestersysteem kan het dat drie opleidingsonderdelen in het eerste en één in het tweede vallen. Lectoren zijn niet geneigd hun lesonderdeel aan een ander toe te vertrouwen, ze hebben immers vaak veel tijd gestoken in de ontwikkeling van lesmateriaal. Het rapport stelt tot slot voor om maatregelen te overwegen voor ‘oudere’ personeelsleden bij wie de tevredenheid en motivatie afnemen.

De heer *Alain Vossaert* gaat verder met de bedenkingen van de hogescholen bij de onderzoeksresultaten. De hogescholen vinden dat het onderzoek een aantal interessante conclusies formuleert. De publicatie brengt de werkdruk opnieuw onder de aandacht. De hogescholen zijn bereid om te voldoen aan de terechte maatschappelijke verwachtingen. De hogescholen verwachten van de overheid financiële middelen afgestemd op het hoger aantal studenten en de toenemende maatschappelijke verwachtingen. De hogescholen vragen een vermindering van de administratieve lasten van de instellingen. Ze vragen een kritische evaluatie van de flexibilisering waarbij rekening gehouden wordt met de praktische implicaties en de werkdruk.

De instellingen kunnen versnippering zoveel mogelijk vermijden, maar ook werken aan een werkomgeving met gevarieerde opdrachtprofielen. Bij de taakverdeling kan dan zoveel mogelijk rekening gehouden worden met de competenties en loopbaanwensen van de lectoren. Een objectivering van de taakbelasting kan bijdragen aan een eerlijke werkverdeling over alle medewerkers. Transparante werkverdelingmechanismen brengen immers rust en vermijden na-ijver. In de teams moet wel voldoende ruimte blijven voor individuele profilering.

Ook deze spreker vraagt een evaluatie van de organisatie van het academiejaar met een uitvlakking van piekmomenten als doel. Door de permanente evaluatie stoppen de lectoren meer tijd in evaluatie en begeleiding van de studenten.

De hogescholen zouden ook meer aandacht kunnen besteden aan medewerkers in diverse fasen van hun loopbaan: zowel oudere medewerkers als recent aangeworven krachten. Ook de andere personeelsleden mogen niet vergeten worden. Het personeelsverloop wordt door de onderzoekers als laag beschreven. Mensen werken dus vele jaren met dezelfde personen samen, dat vergt een specifieke aanpak. Voorts willen de hogescholen tijdig problematische situaties detecteren door een goede communicatie en coaching maar ook door opleiding van leidinggevenden. Zo kunnen ze tijdig ingrijpen.

De heren *Tomas Legrand* en *Alain Vossaert* besluiten dat de hogescholen floreren dankzij de inzet en het enthousiasme van alle medewerkers.

De heer *Jos De Meyer* betreurt dat de minister niet aanwezig is om te reflecteren op de studie. Zal dat op een later tijdstip wel gebeuren?

De *voorzitter* zegt dat de minister zich daar nog niet toe in staat acht. Het zal aan bod komen bij de vragen om uitleg van volgende week (zie *Hand.* VI. Parl. 2010-11, C165).

3. Vragen en opmerkingen van de leden

Mevrouw *Fientje Moerman* onderscheidt verschillende verantwoordelijkheidsniveaus. De overheid moet zorgen voor een adequate financiering, aangepast aan de gewijzigde taken die ze de hogescholen toevertrouwt. Het lid huivert bij het idee dat er geraakt wordt aan de flexibilisering, een belangrijke overheidskeuze. Ze begrijpt dat het rapport ook aanbevelingen voor de hogescholen formuleert, maar benadrukt dat de overheid praktische aangelegenheden zoals de bereikbaarheid van lectoren niet moet reguleren. De overheid moet evenmin alle aspecten regelen, dat zorgt immers alleen voor meer verplichtingen tot verantwoording. De verantwoordingsverplichtingen zijn sowieso al aanzienlijk, hetzij omdat de overheid het vraagt, hetzij omdat de instellingen zich willen indekken. Het is absurd regelgeving te vragen die de administratieve verplichtingen vermindert. Het komt er gewoon op aan bepaalde verplichtingen te schrappen of te bundelen. Niet alleen de wetgevende maar ook de uitvoerende macht moet de vereenvoudiging ter harte nemen.

Het lid vraagt of de niveaudaling te wijten is aan het streven om 50% van de lerende bevolking aan het hoger onderwijs te laten deelnemen, waardoor men minder strikte eisen moet gaan stellen, dan wel aan de verslechtering van de voorafgaande onderwijsniveaus. Die laatste conclusie weigert zij voorlopig te trekken.

Mevrouw *Marleen Vanderpoorten* informeert of er een soortgelijk rapport komt over de werkdruk aan de universiteiten. Vervolgens vraagt zij hoe het komt dat de lectoren niet voelen dat de hogescholen maatregelen nemen om de werkdruk te verlagen. Hoe verloopt de communicatie? Het lid wil ook weten waaraan de grote verschillen tussen individuele lectoren te wijten zijn. Werd de taakbelasting geobjectiveerd, ook wat de administratieve verplichtingen betreft? Bestaat van die laatste een lijst met de instanties die ze opleggen?

Mevrouw *Kathleen Helsen* gaat ervan uit dat de beschreven wijzigingen in het hoger onderwijs zich ook in andere Europese landen voordoen. Werden de evoluties en de beleidsantwoorden al vergeleken? Het lid heeft begrepen dat de financiële middelen die de overheid ter beschikking stelt, slechts een beperkt percentage van het universitaire budget uitmaken, wat meteen ook het belang van bijkomende overheidsmiddelen relativeert. Hoe ziet op dat punt een vergelijking met het buitenland eruit? Tot slot peilt zij naar de concretisering van de administratieve lastenvermindering. Welke mogelijkheden hebben de instellingen zelf en welke heeft de overheid?

De heer *Paul Delva* vraagt naar een oplossing voor de paradox dat lectoren een erg hoge werkdruk ervaren, maar dat toch 90% zich goed voelt en het verloop laag is. Is een vergelijking met het buitenland mogelijk? Het lid wil ook weten waarom, als er geen correlatie is met de ervaring van werkdruk, de discrepantie tussen de stijgende studentenaantallen en het veel minder sterk groeiende personeelskorps toch wordt onderstreept.

De heer *Jos De Meyer* hoorde een problematische toestand beschrijven, maar er werd weinig gesuggereerd over een mogelijke aanpak in een tijd van schaarse middelen. De internationale vergelijking doet bij het lid de vraag rijzen naar de toekomst van een regio met 6 miljoen inwoners en in bijna elke provincie een universiteit. Kunnen hun aantal en de samenwerking zoals ze vandaag bestaat, onveranderd blijven?

Wat de hogescholen betreft, vindt hij de relativering van de uitvoerbaarheid van eigen voorstellen getuigen van weinig ambitie. Tot slot peilt hij naar de stand van zaken bij de uitvoering van de voorstellen die aan de hogescholen zelf worden gedaan.

Mevrouw *Goedele Vermeiren* vraagt of de stijging van het aantal studenten overal even sterk is. Of doet zij zich vooral in het eerste jaar voor? Volgens het lid is de niveaudaling vooral een gevolg van de grotere instroom uit tso (technisch secundair onderwijs) en bso (beroepssecundair onderwijs). Hoe staan de sprekers in dat verband tegenover een oriën-

terende toegangspreek? Beschikken de universiteiten of de hogescholen over een actieplan voor de interne aanpak van de werkdruk?

Mevrouw *Vera Celis* vraagt hoe een middelenverhoging de werkdruk en de planbelasting kan verminderen. Die blijft toch gelijk als het geld naar salarissen gaat? Het lid merkt op dat de werkdruk door dezelfde tijdsgebonden elementen ook verhoogt in basis- en secundair onderwijs. Zij wil verder weten of het niveau van de instroom moet aangepakt worden met een oriëntatiepreek en op welke manier de hogescholen zullen omgaan met de studenten met een beperking. Dat laatste dreigt de werkdruk andermaal te verhogen.

De heer *Ludo Sannen* pleit voor een onderscheid in het debat tussen de budgettaire context in relatie met de nieuwe uitdagingen enerzijds en de werkdruk anderzijds. Hij merkt op dat de kwaliteit van de gemiddelde leerling die uit het secundair onderwijs komt, niet gedaald hoeft te zijn. Wel is er een grotere instroom in het hoger onderwijs en bovendien een verschuiving tussen hogeschool en universiteit. Beide evoluties zorgen voor nieuwe uitdagingen.

Vervolgens vraagt hij nadere toelichting bij de kritiek op het accreditatiesysteem en bij de tekorten in de huisvesting van studenten. De heer Sannen huilt voor een vergelijking met de Angelsaksische cultuur waarin het inschrijvingsgeld verbonden wordt met de latere maatschappelijke opbrengst van een diploma. Hoe kan men volgens de VLIR de continentale democratisering laten voortbestaan zonder de middelen uit die vermarkting?

Wat de werkdruk betreft, roept het lid de vraag op of de rationalisering van het opleidingsaanbod alleen een verantwoordelijkheid van de overheid is. Zijn het niet de hogescholen zelf die voor minstens evenveel problemen zorgen door in de onderlinge concurrentiestrijd voortdurend nieuwe afstudeerrichtingen aan te bieden?

Mevrouw *Kathleen Deckx* vindt het heel erg belangrijk dat het welbevinden van de lectoren in de hogescholen nog altijd zeer groot is. Is dat aan de universiteit ook zo? Het lid sluit zich aan bij de vragen over de grote individuele verschillen op het vlak van werkbelasting, over het precieze verband tussen het stijgende studentenaantal en de werkdruk, en over de stand van zaken bij de interne aanbevelingen.

Het lid heeft vragen bij de niveaudaling. Is zij algemeen of is het probleem eerder dat niet alle vooropleidingen aangepast zijn? Zijn er alternatieven voor de oriëntatiepreek, die mogelijk demotiverend werkt? Tot slot vraagt zij of in de voorstellen om de flexibiliteit in te perken en het semestersysteem te wijzigen, rekening werd gehouden met het belang van de student.

De heer *Boudewijn Bouckaert*, voorzitter, heeft vragen bij de politieke geografie van de heer Sannen en bij diens suggestie dat de Angelsaksische wereld niet democratisch zou zijn en de continentale juist wel. Dat klopt niet. Ook in continentaal Europa zijn er landen met hoge inschrijvingsgelden. Een betere term is het Franse model, waarbij de voorzitter meteen opmerkt dat in dat land naast massa-universiteiten ook 'écoles nationales' voor de elite worden georganiseerd. Bovendien staan de Angelsaksische universiteiten en in hun zog de Aziatische het hoogst in de rankings.

De spreker vindt dat de bureaucratisering van de universiteit dringend moet aangepakt worden, want zij zorgt voor een tijdrovende fragmentatie, die onderwijs en onderzoek belemmert. Interne reorganisatie kan helpen, maar wordt begrensd door regels die van bovenaf worden opgelegd. Hij pleit ervoor om te werken met 'sabbaticals' die onderzoekers voor lange termijn vrijstelt van administratieve en misschien ook onderwijsverplichtingen. De voorzitter weet uit ervaring dat aan Angelsaksische universiteiten een dergelijke flexibiliteit bestaat.

Hij pleit ook voor meer soepelheid in de verhouding tussen onderwijs en onderzoek. Voor veel onderwijstaken is het niet nodig dat men een hoogstaand onderzoeker is. In de plaats van het bestaande, stereotiepe stramien verkiest de voorzitter de inzet van perifere professoren die de kern van professoren en onderzoekers ontlasten.

Tot slot houdt hij een pleidooi tegen de verplichte pensionering op 65. Hij attendeert op het voorstel van professor Blanpain om een gemeenschappelijke pool van emeriti op te zetten, waarvan alle universiteiten gebruik kunnen maken om jonge professoren te ontlasten. In ruil voor een kleine bonus, leveren de betrokkenen op die manier ook een bijdrage aan de financiering van hun eigen pensioen.

4. Antwoorden van de VLIR

De heer *Alain Verschoren* onderstreept dat zijn internationale vergelijking van de inschrijvingsgelden geen pleidooi was voor een verhoging. Hij wou er alleen op wijzen dat er grote verschillen zijn, waarbij hij ook verwijst naar de traditie die in de VS bestaat op het vlak van fiscale giften van alumni.

Volgens de spreker zijn er niet te veel universiteiten in Vlaanderen. De Carnegienorm, in de VS en elders, gaat ervan uit dat er een researchuniversiteit moet zijn per miljoen inwoners en een instelling voor hoger onderwijs (inclusief hogescholen) per 100.000 inwoners. Vlaanderen zit onder beide normen.

Wil men in Vlaanderen een universiteit in de Shanghai ranking of de Times top 20, dan kan dat, en wel door liefst ergens buiten de grootstedelijke context een volledig nieuwe privé-universiteit uit de grond te stampen, die vrij haar inschrijvingsgeld en haar salarissen bepaalt. Met het geld dat men bespaart door de humane wetenschappen te schrappen, richt men laboratoria in en koopt men Nobelprijswinnaars. Er bestaat een markt voor dergelijke initiatieven, maar of de Vlaamse samenleving daar beter van wordt, is een andere vraag.

Dat neemt niet weg dat Vlaanderen in actie moet schieten om zijn huidige, hoge niveau te behouden. Men kan universiteiten en hogescholen niet blijven verplichten om meer en meer te doen met dezelfde middelen. De spreker preciseert dat hij niet pleit voor hogere salarissen maar voor meer begeleiders. De Vlaamse docenten willen goed onderzoek doen, goed onderwijs geven en goede dienstverlening bieden, maar de administratieve planlast en controles ontnemen hen daartoe de nodige tijd.

De financiën van de universiteit worden gecontroleerd in een interne en externe audit, door het Rekenhof, door de regeringscommissaris en door de Inspectie van Financiën. Alleen al die twee laatste rapporteren aan dezelfde instantie, namelijk de Vlaamse Regering. Vereenvoudiging is aangewezen. De spreker wijst erop dat de universiteiten hun middelen van de Vlaamse overheid krijgen op basis van meetbare kwaliteitsnormen. Zij hebben er dus zelf belang bij de middelen goed te gebruiken en zichzelf te controleren, maar dat mag niet meer tijd vergen dan de fundamentele taken.

De heer Verschoren treedt de heer Boudewijn Bouckaert bij dat onderzoek tijd vergt. Andrew Wiles kreeg acht jaar onderzoekstijd om de stelling van Fermat te bewijzen. Hier moet men dat doen tussen twee vergaderingen door, zegt hij bij wijze van boutade.

Over de werkdruk aan de universiteiten bestaat inderdaad nog geen studie, maar dat kost geld en vermoedelijk zijn de conclusies dezelfde. Vergelijking met het buitenland is moeilijk vanwege de grote contextverschillen. Werken met een kleine groep geselecteerde studenten is helemaal anders dan lesgeven aan een zeer grote groep die vrij is ingeschreven. Ondanks Bologna zijn de kwaliteitszorgsystemen nog steeds heel verschillend. Uniformiteit is nog ver weg. Zowel studieduur als opbouw van de curricula verschillen.

Een Amerikaanse BA is niet hetzelfde als een Europese bachelor. In het kader van de studieduurverlenging van de humane wetenschappen, vindt de heer Verschoren het terecht om de hele structuur te herbekijken, afgezien van het probleem van de betaalbaarheid. Brede bachelors zijn ontzettend democratisch, want zij stellen de studiekeuze uit. In het eerste jaar kan men eventuele tekortkomingen nog verhelpen. Bovendien is een gemeenschappelijk eerste jaar besparend en vergemakkelijkt men de overgang tussen opleidingen en tussen types hoger onderwijs.

Als rector is hij tegen een toegangsproof die als hakbijl werkt, maar een indicatieve proef vindt hij democratisch. Deze geeft immers aan of voorkennis/attitudes tekortschieten en wat daaraan kan verholpen worden. De student wordt geconfronteerd met de verwachtingen van het hoger onderwijs, veel sterker dan op een informatiedag. De heer Verschoren is voorstander van een organisatie op Vlaams niveau, met een eerste stap in het secundair onderwijs.

Mevrouw *Rosette S'Jegers* wijst erop dat rond deze uitdagingen samengewerkt wordt tussen de universiteiten, en vaak in overleg met de hogescholen. Zo bestaan er werkgroepen rond oriëntatie van de beginnende/toekomstige studenten, rond structuur/omvang van de opleidingen en rond leerresultaten. Doel is tot gemeenschappelijke standpunten te komen over de benodigde opleidingsprofielen, maar de spreker hoopt dat dit onrechtstreeks ook leidt tot rationalisatie van het aantal diploma's en titels. Andere interuniversitaire werkgroepen behandelen de opvang van verschillende vormen van diversiteit, waarvoor de beperkte middelen van het bestaande aanmoedigingsfonds niet volstaan.

Zij is geen voorstander van een bijkomende studie over de werkdruk aan de universiteiten. De resultaten zullen immers sterk vergelijkbaar zijn met deze in de hogescholen, en misschien zelfs nog op grotere werkdruk wijzen door de combinatie van onderwijs met onderzoek en dienstverlening. De spreker geeft de voorkeur aan praktische en toekomstgerichte oplossingen.

5. Antwoorden van de VLHORA

De heer *Bert Hoogewijs* erkent de genoemde paradoxen. Hoewel het aantal uren gelijk is gebleven, wordt de werkdruk als hoog ervaren, maar het welbevinden verrassend genoeg ook. Hij waarschuwt dat men de kar echter niet te vol mag laden, want dan ontstaan na verloop van tijd problemen met gezin, gezondheid of leeftijd. De objectieve tijdmeting wordt meer en meer verlaten, maar dat kan dan weer problemen opleveren met de verantwoording ten aanzien van de Europese Commissie. Men kan immers maar 100% terugbetaald krijgen, terwijl sommigen 150% tot 200% werken.

Dat de stijging van het aantal studenten niet bijdraagt tot de perceptie van de werkdruk, is voorstelbaar op het niveau van de individuele docent. Zolang het leslokaal niet overstroomt, blijft zij beheersbaar. Voor de instelling echter, die onvoldoende middelen heeft om bijkomend personeel in te zetten, is dat anders. De financiering is wel degelijk een belangrijke factor.

Het staat vast dat de samenleving zorgt voor meer werkdruk, onder meer door de mobiele en elektronische communicatie. Tegelijk zorgen zij voor meer comfort en mogelijkheden. Anderzijds is er de intrinsieke wil bij het personeel om kwaliteit af te leveren, hetgeen ook extra druk met zich meebrengt. De hogescholen nemen passende maatregelen, maar er is zeker nog werk te doen. Met beperkte middelen kan men die maatschappelijke verantwoordelijkheid er een paar jaar bijnemen, maar op een bepaald moment moet er toch extra financiering komen. Die wordt deels voorzien voor de overheveling van de academische opleidingen naar de universiteiten, ook al ziet een aantal hogescholen ze niet graag vertrekken. Anderzijds moet ook de beloofde extra financiering voor de professionele opleidingen er hoe dan ook komen, zowel als inhaalbeweging als ter versterking van

die opleidingen. De hogescholen erkennen dat autonomie verantwoordingsplicht met zich meebrengt, maar zij vinden de bureaucratisering te groot. Zij getuigt van een gebrek aan vertrouwen van de overheid in de instellingen, en van de instellingen in hun personeelsleden. Nochtans is autonomie verlenen aan individuele professionals een belangrijke interne maatregel om de werkdruk te verlagen. Een dergelijke attitudeverandering vraagt soms wel begeleiding.

Wat het kwaliteitsniveau betreft, beantwoordt de stelling dat jonge mensen vandaag minder competent zijn, niet aan de waarheid. Een aantal kenniselementen van vroeger hebben ze inderdaad niet meer maar in de plaats hebben ze actuelere kennis en vaardigheden. De hogescholen spreken bovendien andere doelgroepen aan en dat des te meer naarmate de democratisering werkt. Sommige leden daarvan hebben minder capaciteiten dan men vroeger van studenten vroeg. Dat vereist aangepast onderwijs zoals hbo5, dat de spreker niet voor iedereen ziet als opstap naar een bachelor, maar ook als een bijkomende uitstroommogelijkheid.

De vergelijkende studie die de minister bestelde over de financiering van het hoger onderwijs, noemt de heer Hoogewijs niet zo gelukkig. Internationale vergelijkingen blijken erg moeilijk. Vlakbij, in Wallonië, bedraagt het inschrijvingsgeld 300 euro meer dan in Vlaanderen. Als het ook hier verhoogt, zijn begeleidende maatregelen nodig, want de democratisering mag niet in het gedrang komen.

Het hoger onderwijs voelt ook te veel overheidsmiddelen als gekleurd aan. Men begrijpt dat de overheid wil sturen, maar die aanpak werkt niet als de basisfinanciering niet voldoende is en de instelling zelf de helft moet bijleggen. Instellingen zijn dan geneigd om niet mee te stappen en zich terug te plooiën op hun kerntaken. Toch doet men uit loyaliteit mee.

Binnen de onderhandelingen over Onderwijsdecreet XXI hebben de hogescholen zelf voorgesteld om het aantal afstudeerrichtingen gedurende twee jaar te blokkeren. VLHORA heeft ook eerder al gevoelig gerationaliseerd, maar tegelijk vraagt de maatschappij om in te spelen op nieuwe evoluties, of om richtingen die men wil afschaffen, toch te behouden. Hij geeft textieltechnologie als voorbeeld, tijdelijk gesteund door Fedustria, de Federatie voor de Belgische textiel-, hout- en meubelindustrie. De hogeschool verliest er geld aan; het is dus niet altijd een kwestie van onderlinge competitie.

De heer *Tomas Legrand* verzekert dat de hogescholen op het vlak van flexibilisering zeker niet terugwillen naar de goede oude tijd. De boodschap is wel dat de flexibilisering de werkdruk verhoogde. In het bijzonder de laatste 5% op weg naar 100% flexibiliteit genereert, vooral om logistieke redenen, een disproportioneel grote druk bij de lectoren. Hij erkent wel dat ook de hogescholen zelf mee verantwoordelijk zijn voor het organisatieproces. Niet alleen in de VLHORA, maar ook in verschillende hogescholen wordt de werkdrukstudie besproken. Daar moeten concrete actiepunten uitkomen. De meeste voorstellen betreffen trouwens niet de overheid maar de hogescholen zelf.

De controle door en de rapportering aan de overheid zijn vooral een zaak van de directies en hun diensten. Voor de lectoren vermeldt de spreker de ECTS-fiches (European Credit Transfer System), die voortdurend moeten worden aangepast aan de constante kwaliteitszorgverbetering. Verder speelt de juridisering een rol, ook al komen niet zoveel gevallen voor de Raad voor Examenbetwistingen. Lectoren zetten preventief relatief zware evaluatie- en quoteringsystemen op om ze te vermijden. Voorts weegt in competentiegericht opleiden permanente evaluatie beduidend zwaarder door.

Door de toename van het aantal studenten worden de lessen zelf niet noemenswaardig zwaarder voor de lector, maar wel de begeleiding. Op dat vlak kan de formulering op p. 76 van het rapport beter.

De heer *Alain Vossaert* antwoordt dat geen enkele hogeschool tegen de komst van mensen met een functiebeperking is. Maar hij stelt wel vast dat bijvoorbeeld een schrijftolk ter beschikking stellen van één enkele student met een auditieve handicap, een enorme administratieve rompslomp met zich meebrengt.

Wat de taakbelasting betreft, merkt hij op dat personeel in het hoger onderwijs niet in ploegen werkt. Het heeft een grote autonomie, maar het werk is ook nooit af. De lijn tussen werk en niet-werk is flinterdun. De hogescholen hebben als uitdaging om duidelijk te zijn over hun verwachtingen ten aanzien van hun medewerkers. Af en toe moeten zij ook eens kritisch kijken of alle processen die lopen, nog wel nodig zijn. Op verschillende plaatsen wordt ook geëxperimenteerd met oplossingen voor piekmomenten, zoals de inzet van ad-hocmedewerkers. Tot slot merkt hij op dat de flexibiliteit van de individuele regelingen voor deeltijds werk recht evenredig is met de druk op het collectief.

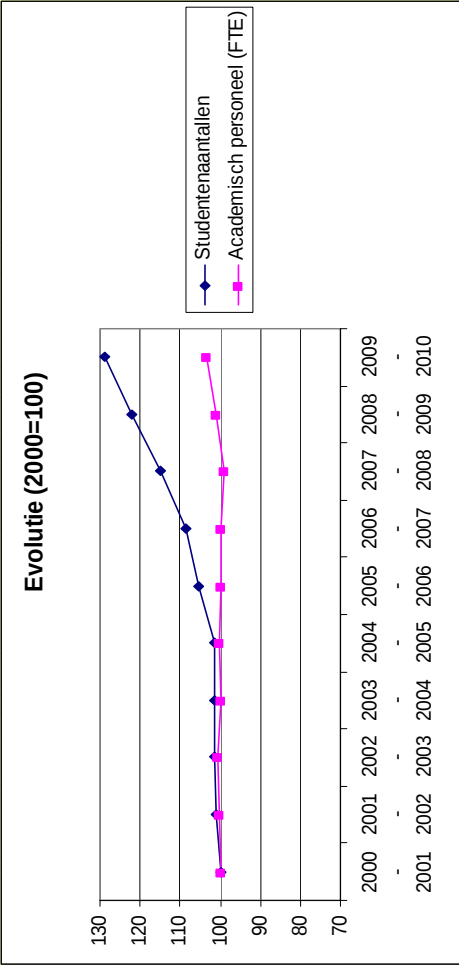
Boudewijn BOUCKAERT,
voorzitter

Kathleen HELSEN,
verslaggever

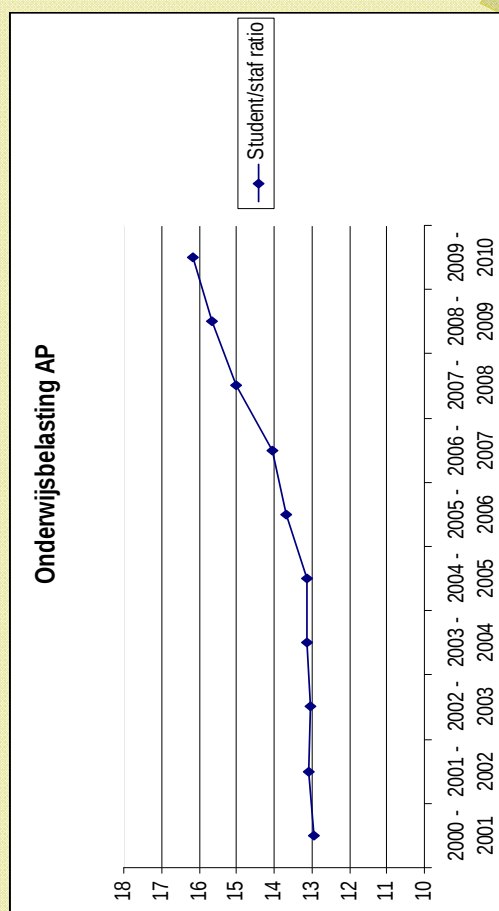
BIJLAGE 1:

PowerPointpresentatie van de VLIR – selectie dia's

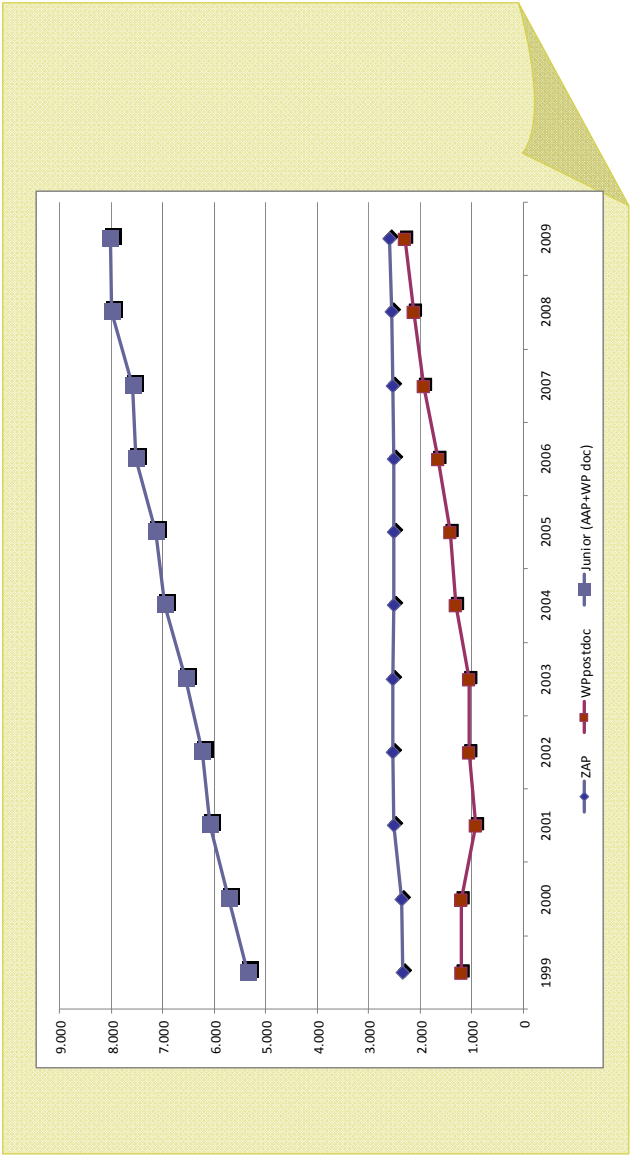
Relatieve evolutie

Onderwijsbelasting

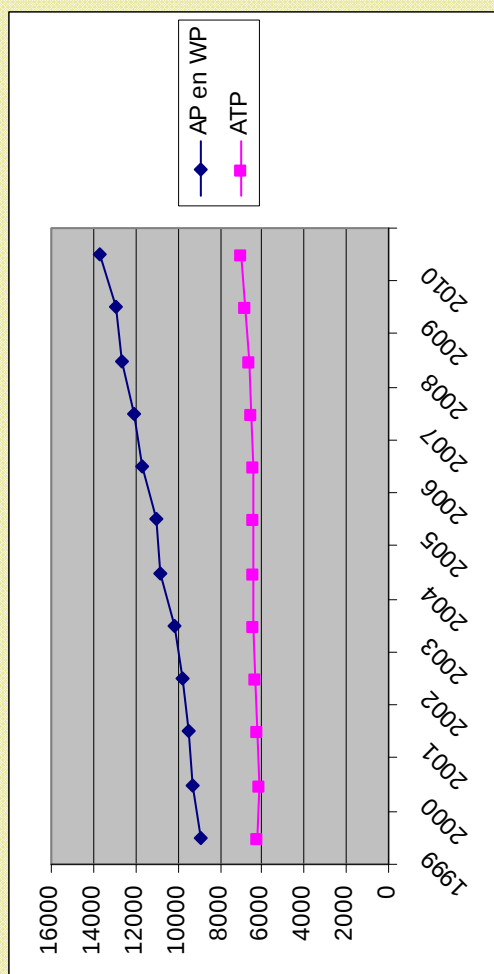

Evolutie onderzoekspotentieel
aan Vlaamse universiteiten

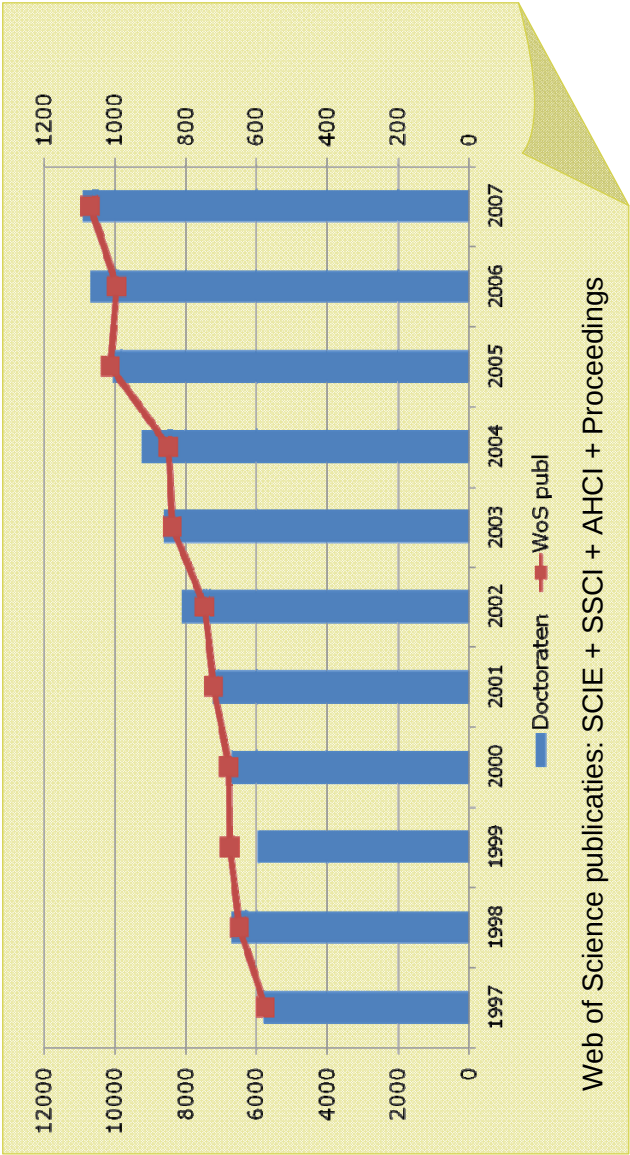
Bron: VLIR-Personeelsstatistieken

Evolutie ATP-omkadering

Bron: VLIR-Personeelsstatistieken

Aantal doctoraatsdiploma's en
WoS publicaties

FWO aspirantenmandaten en kredieten aan navorsers/onderzoeksprojecten

	Aspirantenmandaat			Kredieten aan Navorsers en de onderzoeksprojecten		
	Aanvragen	Toekenningen	Slaag-percentages	Aangevraagd budget	Toegekend budget	Slaag-percentages
2004-2005	529	151	28,54%	96.930.100	23.513.250	24,26%
2005-2006	535	175	32,71%	101.199.600	25.525.300	25,22%
2006-2007	599	190	31,27%	95.357.825	25.494.846	26,73%
2007-2008	625	217	34,27%	105.519.578	28.641.321	27,14%
2008-2009	706	211	29,89%	117.194.330	26.964.672	19,92%
2009-2010	820	220	26,83%	135.362.267	24.003.896	17,73%
2010-2011	997	218	21,8%			

Onderzoeksuitgaven hoger onderwijs Vlaanderen: private vs publieke financiering

HERDgew*	privaat	publiek
2007	15,6%	84,4%
2008	15,3%	84,7%
2009	16,3%	83,7%

*HERD: Higher education Expenditures on R&D

Onderzoeksuitgaven hoger onderwijs* : aandeel private financiering (2008)

Vlaanderen°	15,28 %	UK	4,6 %
Duitsland	15,1 %	Ierland	3,0 %
België#	11,1 %	Frankrijk	2,2
Spanje	8,8 %	US	5,7
Nederland#	7,5 %	OECD	6,5
Finland	7,2 %	EU-15	7,2

* HERD: Higher education Expenditures on R&D, OECD Main Science and Technology Indicators,
vol. 2/2010 (publicatie 2011)
° ECOOM, 3% nota, 2011
data 2007

BIJLAGE 2:

PowerPointpresentatie van de VLOHRA – selectie dia's

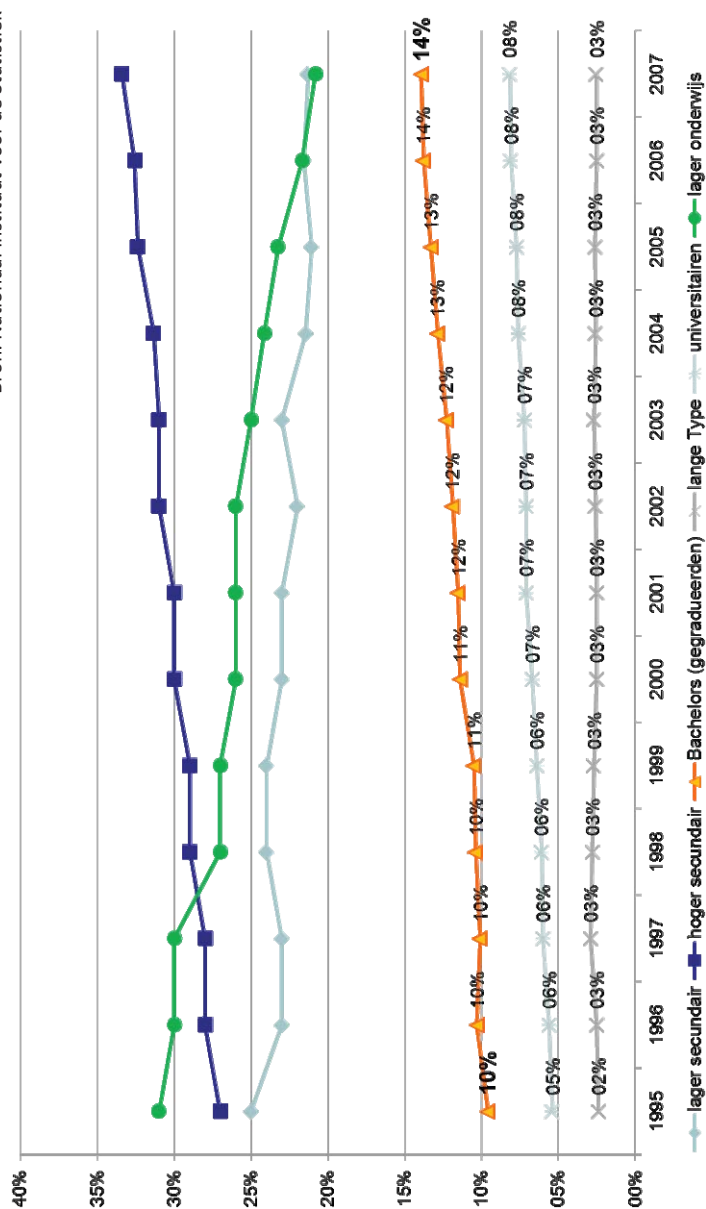
Behaald diploma op arbeidsmarkt

(ouder dan 15 jaar)

Absolute aantallen van 1995 – 2007

V L H O R A

Bron: Nationaal Instituut voor de Statistiek

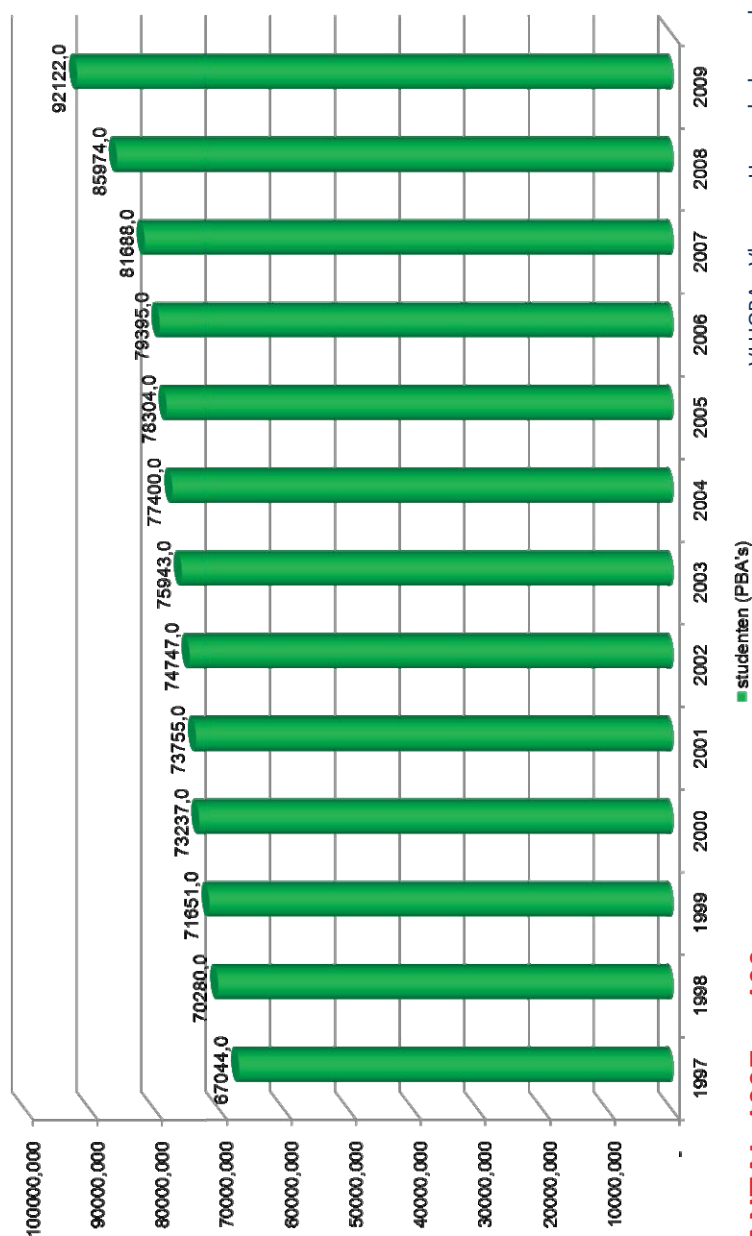

VLHORA - Vlaamse Hogescholenraad
Commissie Onderwijs en Gelijke Kansen - donderdag 24 februari 2011 - Vlaams Parlement, Brussel

Enerzijds : Aantal studenten Absolue aantallen

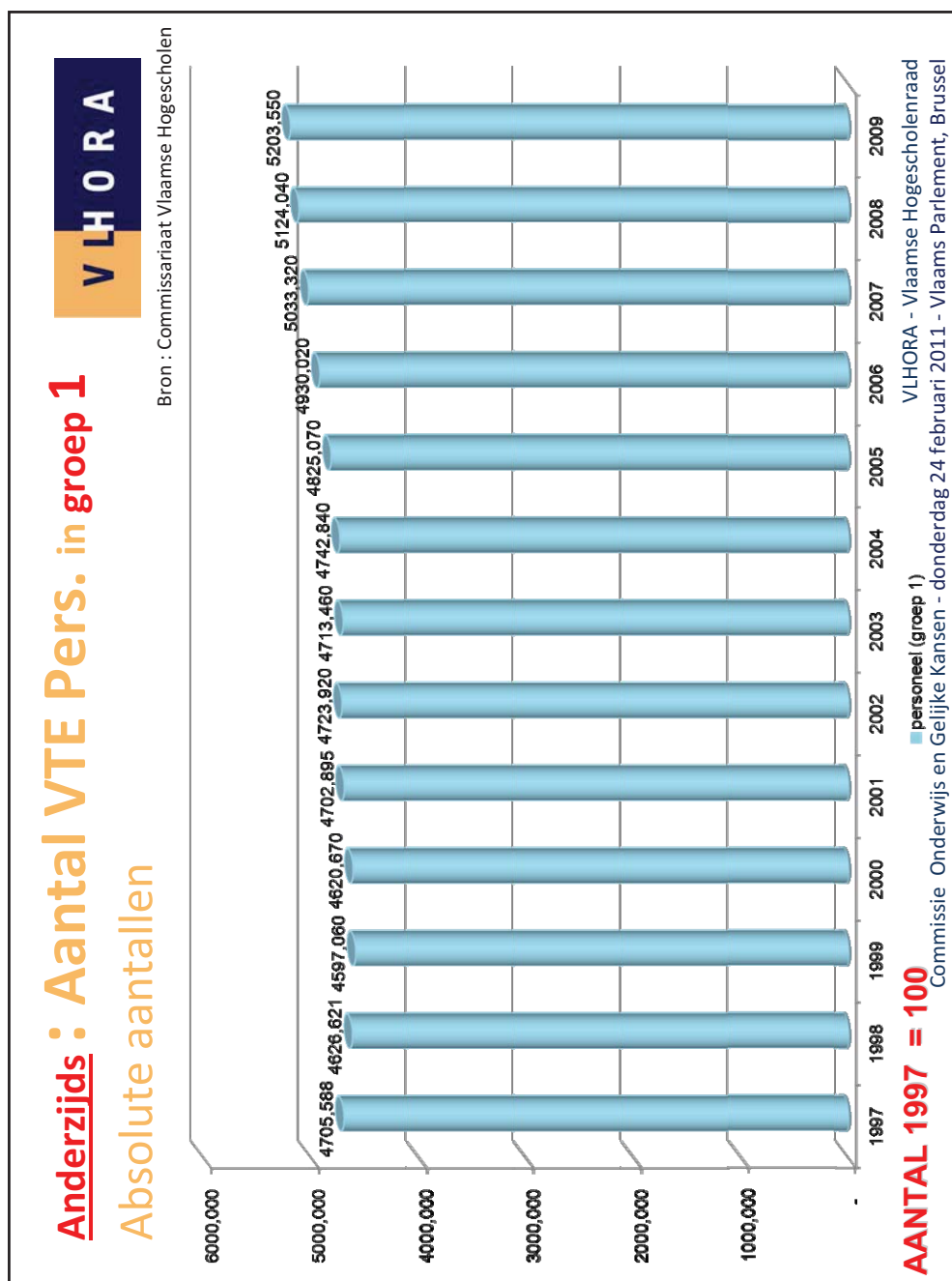
Bron : Commissariaat Vlaamse Hogescholen

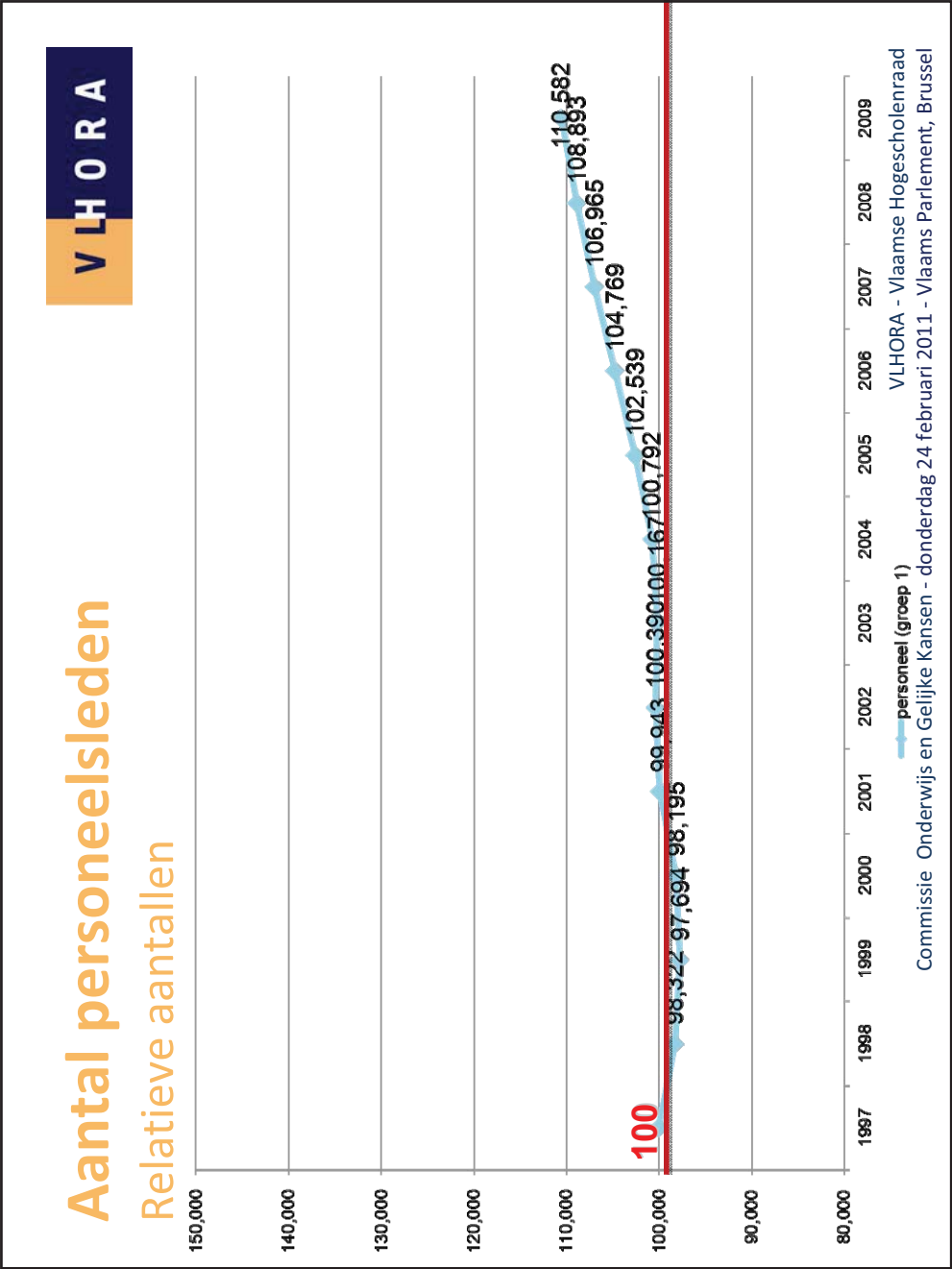

AANTAL 1997 = 100

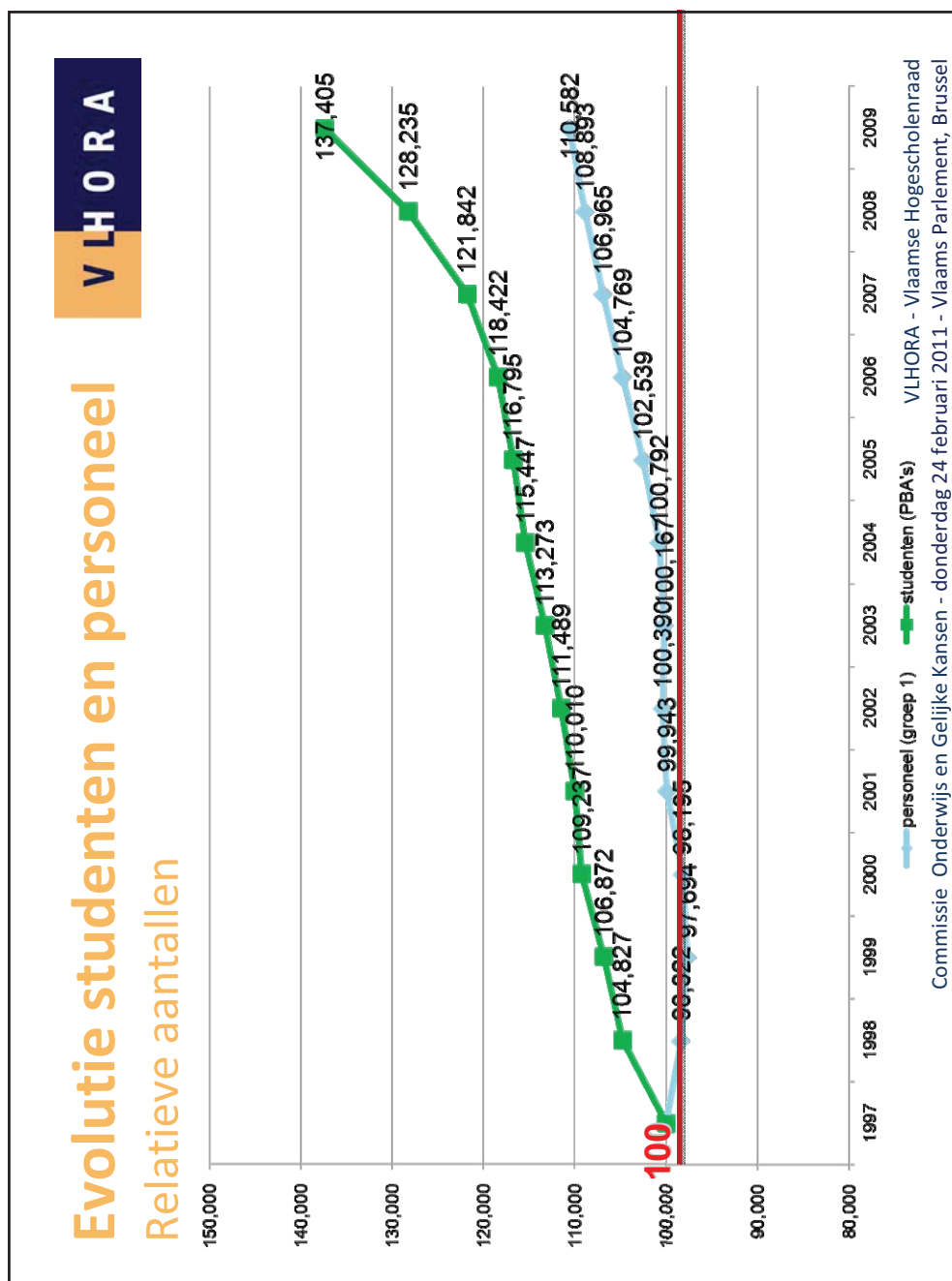
VLHORA - Vlaamse Hogescholenraad
Commissie Onderwijs en Gelijke Kansen - donderdag 24 februari 2011 - Vlaams Parlement, Brussel

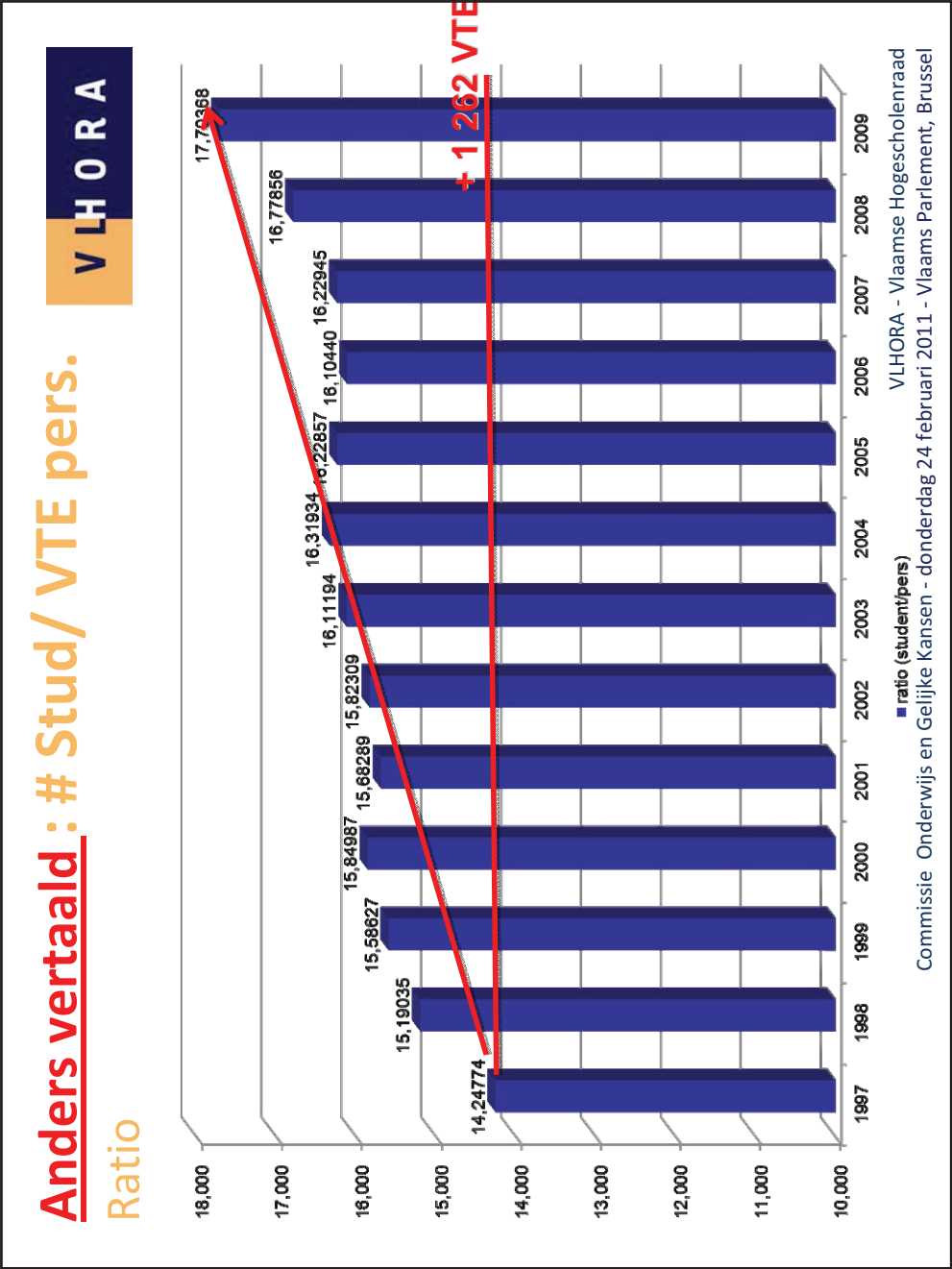

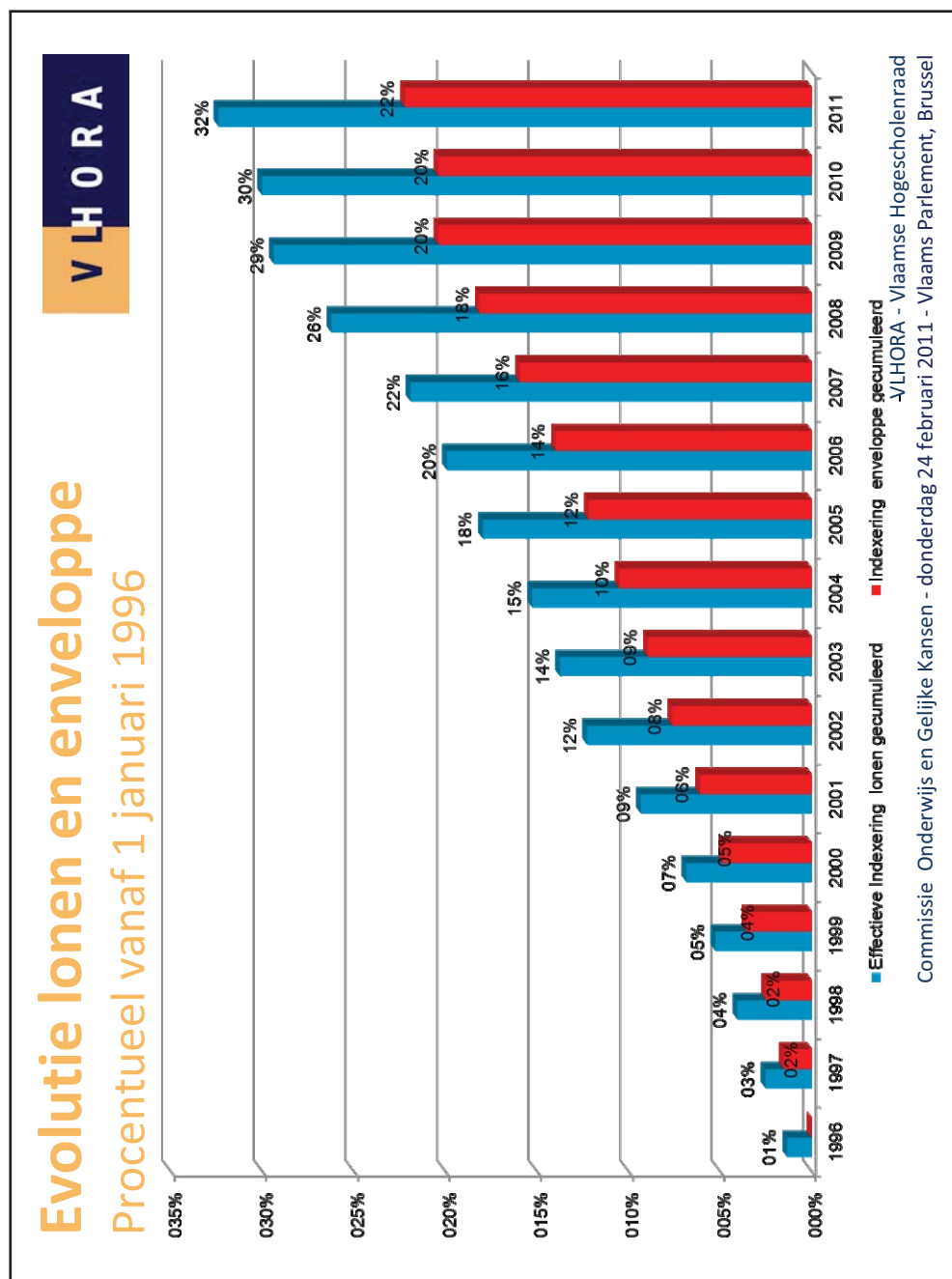

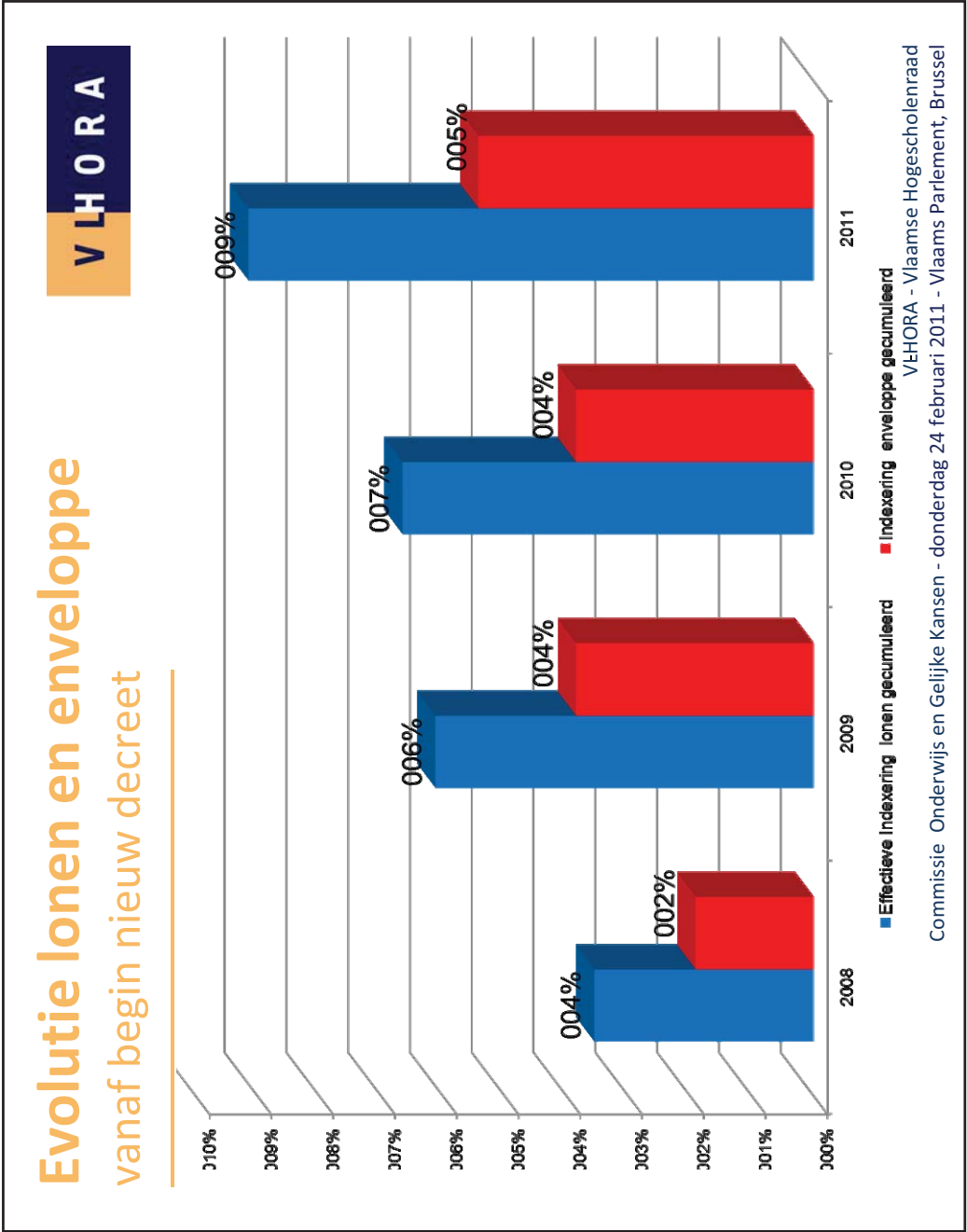

V L A A M S P A R L E M E N T

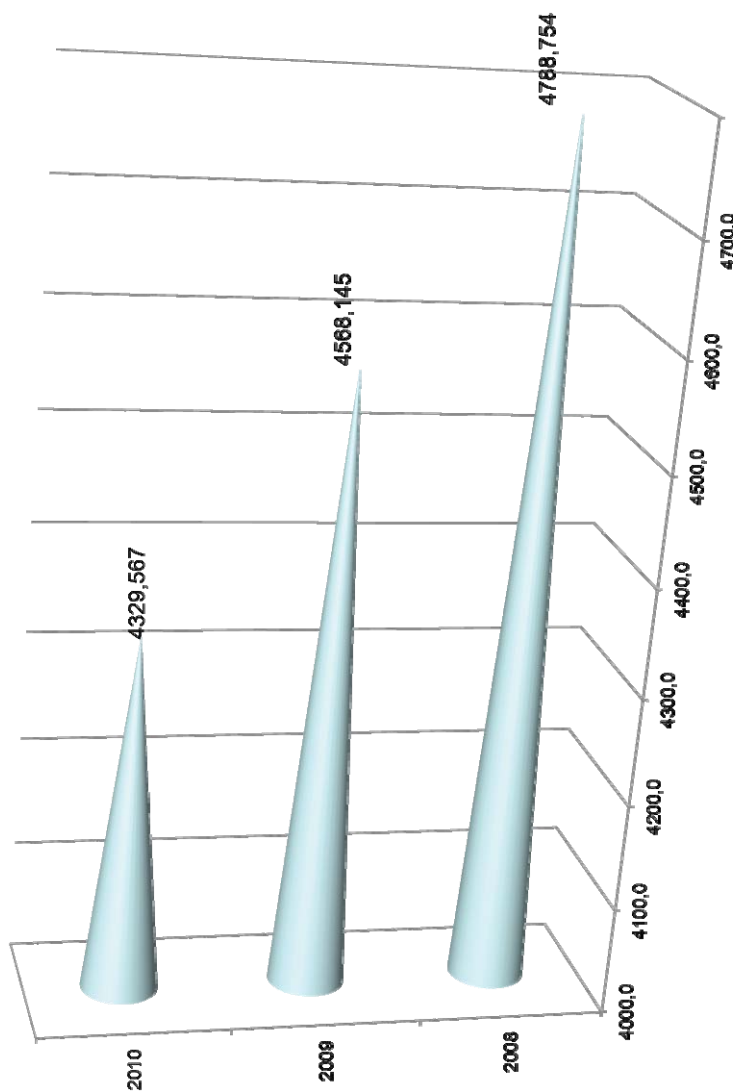

Bedrag in € per student PBA

sedert start nieuw decreet

V L H O R A

Commissie Onderwijs en Gelijke Kansen - donderdag 24 februari 2011 - Vlaams Parlement, Brussel
VLHORA - Vlaamse Hogescholenraad